

NHẬN THỨC CỦA GIÁO VIÊN MẦM NON VỀ NỘI DUNG CẦN CHUẨN BỊ BIỂU TƯỢNG SỐ CHO TRẺ MẪU GIÁO 5 - 6 TUỔI VÀO HỌC TOÁN Ở LỚP MỘT

ĐINH THỊ TÚ*

TÓM TẮT

Bài báo đề cập đến thực trạng nhận thức của giáo viên (GV) mầm non về nội dung cần chuẩn bị biểu tượng số cho trẻ mẫu giáo (MG) lớn (5 - 6 tuổi) vào học toán ở lớp 1. Kết quả khảo sát cho thấy: Đa số GV mầm non nhận thức sai về nội dung cần chuẩn bị biểu tượng số cho trẻ vào học toán ở lớp 1. Theo giáo viên, để chuẩn bị biểu tượng số cho trẻ vào lớp một cần quan tâm nhiều đến việc cho trẻ thao tác trên đồ vật và quan tâm đến việc luyện cho trẻ thực hiện các phép tính cộng và trừ đơn giản để trẻ chủ động ngay từ những ngày đầu vào lớp 1.

ABSTRACT

Pre-school teachers' perception of required preparation work on numeric symbols for children to study arithmetic at grade 1

The article is about the status of pre-school teachers' perception of required preparation work on numeric symbols for children at the age of 5 to 6 years old to study arithmetic at grade 1. The results show that majority of pre-school teachers misunderstand the required preparation work on numeric symbols for children to study arithmetic at grade 1. According to teachers, the preparation of numeric symbols for children to study arithmetic at grade 1 should be paid more attention to having children act on things and practice doing simple additions and subtractions so that children can be active at the beginning days of grade 1.

1. Đặt vấn đề

Biểu tượng số (BTS) là hình ảnh tâm lí, phản ánh quan hệ về số lượng và quan hệ thứ tự các phần tử trong tập hợp các sự vật thực; phản ánh các thao tác trừu tượng hóa các thuộc tính lượng ra khỏi thuộc tính chất của vật và các thao tác xác lập các quan hệ về lượng giữa chúng. BTS là sự kết hợp của nhiều biểu tượng thành phần: Biểu tượng về số lượng các phần tử trong tập hợp các vật, biểu tượng bằng nhau hay không bằng nhau

về số lượng các vật (nhiều hơn – ít hơn), biểu tượng toàn thể – bộ phận, biểu tượng về quan hệ thứ bậc các tập hợp có số lượng vật thể không tương đương nhau. [6, tr.48].

Chuẩn bị BTS là hình thành ở trẻ những biểu tượng thành phần của số mà nếu thiếu chúng trẻ không thể học toán ở lớp 1 một cách có hiệu quả.

Hiện nay, việc chuẩn bị tâm lí nói chung, BTS nói riêng cho trẻ MG lớn (5 - 6 tuổi) vào lớp 1 là vấn đề quan trọng được GV mầm non, phụ huynh và các nhà quản lí quan tâm. Tuy nhiên, việc nhận thức của GV mầm non về các nội

* TS, Khoa Giáo dục Mầm non
Trường Đại học Sư phạm TP HCM

dung cần chuẩn bị BTS cho trẻ vào học toán ở lớp 1 vẫn còn nhiều bất cập đòi hỏi Bộ Giáo dục và Đào tạo cũng như ngành Giáo dục Mầm non (GDMN) cần phải có sự quan tâm, hướng dẫn.

2. Thực trạng nhận thức của GV mầm non về các nội dung cần chuẩn bị BTS

cho trẻ mẫu giáo lớn (5 - 6 tuổi) vào học toán ở lớp 1

Chúng tôi đã tiến hành khảo sát 220 GV mầm non dạy trẻ MG lớn ở nội và ngoại thành TP Hồ Chí Minh ở hai nội dung và thu được kết quả như sau:

Bảng 1. Nhận thức của giáo viên mầm non về mức độ quan trọng của nội dung cần chuẩn bị cho trẻ mẫu giáo lớn (5 - 6 tuổi) vào học lớp 1

STT	Các nội dung cần chuẩn bị cho trẻ vào lớp 1	Điểm mức quan trọng	Thứ bậc quan trọng
1	Dạy biết đọc, biết viết 1 số âm, vấn đề trẻ chủ động ngay từ đầu khi vào lớp 1	1480	3
2	Phát triển kỹ năng vận động của tay	950	6
3	Phát triển vốn ngôn ngữ cơ bản cho trẻ	1670	1
4	Hình thành và phát triển các vốn biểu tượng về không gian, thời gian và vật thể	750	7
5	Dạy cho trẻ biết làm các phép tính cộng và trừ đơn giản	1600	2
6	Hình thành, phát triển các BTS và quan hệ toán sơ đẳng	730	8
7	Hình thành các phẩm chất nhân cách giúp trẻ nhanh chóng gia nhập tập thể lớp, tìm được vị trí của mình trong tập thể đó	1010	5
8	Khơi dậy ở trẻ lòng ham hiểu biết, mong muốn được đến trường	1030	4
9	Hình thành, phát triển ý chí cho trẻ	680	9

Trong 9 nội dung được khảo sát ở bảng 1, kết quả cho thấy đa số giáo viên nhận thức:

- Phát triển ngôn ngữ cơ bản cho trẻ là nội dung quan trọng nhất (xếp thứ 1);
- Dạy trẻ biết làm các phép tính cộng trừ đơn giản là nội dung quan trọng thứ 2 (xếp thứ 2);

- Dạy trẻ biết đọc, biết viết một số âm, vần để trẻ chủ động ngay từ đầu khi vào lớp 1 (xếp thứ 3);

- Khơi dậy lòng ham hiểu biết, mong muốn được đến trường (xếp thứ 4).

Các nội dung ít được quan tâm trong việc chuẩn bị cho trẻ vào lớp 1 là:

- Hình thành và phát triển vốn biểu tượng về không gian, thời gian... (xếp thứ 7)
- Hình thành và phát triển các BTS và quan hệ toán sơ đẳng (xếp thứ 8);
- Hình thành và phát triển ý chí cho trẻ (xếp hạng 9).

Các nội dung cần phải chuẩn bị cho trẻ đến trường phổ thông bao gồm: những nội dung chuẩn bị điều kiện tâm lí chung, các nội dung chuẩn bị về mặt thể chất, các nội dung chuẩn bị về mặt ngôn ngữ, các nội dung chuẩn bị về mặt trí tuệ, trong đó có nội dung chuẩn bị về BTS cho trẻ đến trường. Mỗi nhóm nội dung đều giữ vai trò quan trọng trong việc chuẩn bị cho trẻ vào trường phổ thông. Trong các nội dung được khảo sát ở bảng 1, có hai nội dung được giáo viên xếp thứ bậc rất quan trọng, đó là nội dung ở thứ tự 1: “Dạy trẻ biết đọc, biết viết một số âm, một số vần để trẻ chủ động ngay từ đầu khi vào lớp 1” và nội dung ở thứ tự 5 “Dạy trẻ biết làm các phép tính cộng trừ đơn giản”. Đây là nội dung của giáo viên tiểu học, nhưng đa số giáo viên đã cho đây là nội dung quan trọng cần phải chuẩn bị cho trẻ vào lớp 1. Các nhà tâm lí học đã nhấn mạnh: Nhận thức là yếu tố tâm lí bên trong định hướng cho các hoạt động của con người. Nếu nhận thức

đúng, giáo viên sẽ thiết kế nội dung giáo dục đúng. Do đó, sẽ đưa lại hiệu quả giáo dục tốt. Ngược lại, nhận thức sai sẽ có nội dung giáo dục sai và sẽ tạo ra hậu quả xấu, khó lường. Việc chuẩn bị biểu tượng toán nói chung, biểu tượng số nói riêng đòi hỏi phải chuẩn bị vốn biểu tượng không gian, BTS làm nền tảng cho trẻ vào lĩnh hội những kiến thức toán ở lớp 1. Nhiều trường mầm non do nhận thức sai nên đã dạy theo kiểu đốt cháy giai đoạn, chỉ dạy cho trẻ thao tác trên đồ vật để hình thành biểu tượng rồi chuyển ngay đến luyện trẻ thực hiện phép tính cộng và phép tính trừ đơn giản cho trẻ, với mục đích giúp trẻ chủ động học môn Toán ngay từ những ngày đầu mới bước vào lớp 1. Cách dạy này, giáo viên đã bỏ qua hình thành các biểu tượng làm nền tảng cho trẻ học toán ở lớp 1, bỏ qua việc phát triển tư duy trực quan hình ảnh dựa vào BTS đã hình thành trong đầu trẻ. Việc làm này đã dẫn tới hậu quả làm giảm khả năng tư duy của trẻ khi vào lĩnh hội môn Toán ở lớp 1.

Để hiểu sâu hơn nhận thức của giáo viên mầm non về các nội dung cần quan tâm nhằm chuẩn bị BTS cho trẻ vào lớp 1, chúng tôi thiết kế bảng hỏi gồm 20 nội dung, kết quả thu được như sau:

Bảng 2. Các nội dung giáo viên quan tâm để chuẩn bị BTS cho trẻ vào lớp 1

STT	Nội dung	Quan tâm		Ít quan tâm	
		Số lượng	Phần trăm	Số lượng	Phần trăm
1	Phát triển tri giác có chủ định cho trẻ	99	45.00	121	55.00
2	Phát triển tư duy cho trẻ	101	45.91	119	54.09

3	Phát triển trí nhớ có chủ định	92	41.82	128	58.18
4	Dạy trẻ đếm các số	158	71.82	62	28.18
5	Dạy trẻ cách đọc các chữ số	191	86.82	29	13.18
6	Dạy trẻ đếm xuôi	220	100.00	0	0.00
7	Dạy trẻ hiểu nhiều hơn, ít hơn, quan hệ bằng nhau trên đồ vật	182	82.73	38	17.27
8	Dạy trẻ đếm theo thứ tự ngược	37	16.82	183	83.18
9	Dạy trẻ tách các đồ vật	191	86.82	29	13.18
10	Dạy trẻ tách các ký hiệu	57	25.91	163	74.09
11	Dạy trẻ tách trên các chữ số	24	10.91	196	89.09
12	Dạy trẻ gộp các đồ vật	196	89.09	24	10.91
13	Dạy trẻ gộp các ký hiệu	83	37.73	137	62.27
14	Dạy trẻ gộp trên các chữ số	24	10.91	196	89.09
15	Dạy trẻ hiểu các quan hệ thứ tự trên đồ vật	115	52.27	105	47.73
16	Dạy trẻ tách và gộp số trên sơ đồ	13	5.91	207	94.09
17	Dạy về bảo toàn số lượng và khối lượng	38	17.27	182	82.73
18	Phát triển vốn ngôn ngữ cơ bản	170	77.27	50	22.73
19	Dạy trẻ các phép cộng trong phạm vi 10	182	82.73	38	17.27
20	Dạy trẻ các phép trừ trong phạm vi 10	178	80.91	42	19.09

Kết quả khảo sát ở bảng 2, cho thấy hầu hết giáo viên đã nhận thức: để chuẩn bị BTS cho trẻ vào lớp 1 thì cần quan tâm đến việc dạy trẻ đếm xuôi và dạy trẻ thao tác trên đồ vật (như tách - gộp trên đồ vật, dạy trẻ hiểu quan hệ nhiều hơn - ít hơn, quan hệ bằng nhau trên đồ vật (82.73%), dạy trẻ quan hệ thứ tự trên đồ vật, dạy trẻ các phép tính cộng trong phạm vi 10 (82.73), các phép trừ trong phạm vi 10 (80.91%)). Kết quả trên cũng phản ánh đa số giáo viên dạy trẻ mẫu giáo đã nhận thức sai về các nội dung cần chuẩn bị BTS cho trẻ vào lớp 1. Để chuẩn bị tốt BTS cho trẻ MG lớn vào lớp 1 đòi hỏi GV mầm non phải hình thành

vốn biểu tượng (BT) tinh thần phong phú ở trong đầu trẻ làm nền tảng cho trẻ lĩnh hội môn toán ở lớp 1 như: BT về số lượng, BT về bằng nhau hay không bằng nhau (nhiều hơn - ít hơn, lớn hơn - bé hơn), BT về toàn thể - bộ phận, BT về quan hệ thứ tự giữa các số. Các BT này đã hoàn toàn tách khỏi đồ vật, mang tính ổn định, khái quát trong đầu trẻ. Với cách hình thành BT như nhận thức của giáo viên ở bảng 2, trẻ MG lớn (5 - 6 tuổi) sẽ không có vốn BT phong phú ổn định và khái quát ở trong đầu làm cơ sở để học toán ở lớp 1. Logic hình thành BTS theo logic hình thành hành động trí tuệ của P.Ia.Ganperin, gồm 5 bước: lập cơ sở

định hướng cho hành động, hành động với vật thật hay vật chất hóa, hành động với lời nói to, hành động với lời nói thầm, hành động rút gọn với lời nói bên trong. Các bước này có thể khái quát thành ba giai đoạn cho hình thành BTS ở trẻ MG lớn (5 - 6 tuổi): giai đoạn cho trẻ thao tác trên đồ vật, giai đoạn mô hình hóa BTS ở bên ngoài (tập cho trẻ sử dụng kí hiệu), giai đoạn hình thành BT ở trong đầu trẻ. Khi các BT đã hình thành trong đầu trẻ, đòi hỏi GV phải tích cực cho trẻ sử dụng BTS thông qua các trò chơi nhằm giúp trẻ phát triển khả năng tư duy, giúp cho BTS được củng cố, khắc sâu, khái quát trong đầu trẻ làm cơ sở cho trẻ lĩnh hội môn Toán ở lớp 1.

3. Kết luận

Đa số GV dạy trẻ MG lớn (5 - 6 tuổi) đã nhận thức chưa đúng về nội dung cần phải chuẩn bị BTS cho trẻ vào trường

phổ thông. Theo GV, để chuẩn bị BTS, cần phải cho trẻ thao tác nhiều trên đồ vật rồi chuyển đến luyện các phép tính cộng và trừ đơn giản để giúp trẻ chủ động ngay từ những ngày đầu vào học toán ở lớp 1.

Có thể do một số nguyên nhân làm cho GV nhận thức chưa đúng: (1) GV dạy trẻ MG lớn chưa hiểu một cách đầy đủ về nội dung cần phải chuẩn bị BT số cho trẻ vào lớp 1; (2) GV chưa hiểu rõ về logic hình thành BT số cho trẻ MG; (3) Các nhà quản lí ngành GDMN chưa có sự quan tâm và hướng dẫn cụ thể cho các trường mầm non về nội dung cần chuẩn bị BTS cho trẻ MG lớn vào học toán ở lớp một; (4) Các phụ huynh mong muốn trẻ biết đọc, biết viết, biết làm toán trước khi vào lớp 1. Chính những áp lực này cũng tác động đến nhận thức của GV trong việc chuẩn bị cho trẻ vào trường tiểu học.

Ghi chú:

Bài báo trích từ kết quả nghiên cứu đề tài cấp Bộ, mã số: B2010.19.53: “Thực trạng chuẩn bị biểu tượng về số cho trẻ mẫu giáo lớn (5-6 tuổi) vào trường phổ thông ở một số trường mầm non nội và ngoại thành TP HCM”.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Vũ Dũng (chủ biên) (2008), *Từ điển tâm lí học*, Nxb Từ điển Bách khoa.
2. Đỗ Minh Liên (2005), *Phương pháp hình thành biểu tượng toán sơ đẳng cho trẻ mầm non*, Nxb Giáo dục.
3. Nguyễn Ánh Tuyết (chủ biên), Lương Kim Nga, Trương Kim Oanh (1998), *Chuẩn bị cho trẻ 5 tuổi vào trường phổ thông*, Nxb Giáo dục.
4. Nguyễn Ánh Tuyết (chủ biên), Nguyễn Thị Như Mai, Đinh Kim Thoa (2002), *Tâm lí học trẻ em lứa tuổi mầm non*, Nxb Đại học Sư phạm.
5. Đinh Thị Tứ (2004), *Nghiên cứu biểu tượng số của trẻ mẫu giáo lớn (5-6 tuổi)*, Luận án Tiến sĩ.
6. Đinh Thị Tứ, Phan Trọng Ngọc (2008), *Tâm lí học trẻ em lứa tuổi mầm non*, tập I, Nxb Giáo dục.